

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 8.

V Ljubljani, 23. svečna 1906.

XLVI. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Klerikalni Izrael je nezadovoljen z novim učnim redom. — Naš denarni zavod. — Kakšna bo učiteljska pasivna rezistenca. — Za enako delo — enako plačilo. — Komentar k določilom glede draginjske doklade. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpis učiteljskih služb. — Inserati. — † Nadučitelj Mandelje.

Klerikalni Izrael je nezadovoljen z novim učnim redom.

Našim blagoslovljenim gospodom ni vseč novi učni red, čeravno je ta v mnogih točkah popolnoma na »katoliški podlagi.« Pa naj ne misli kdo, da klerikalcem ne ugaja to, ker določa, da so verske vaje za otroke obligatne in se jih mora učiteljstvo udeleževati; ne proti temu niso. Pač pa jim ni vseč § 134., ki določa, da se mora katoliški katehet podvreči nadzorstvu šolskega vodje, da mora eventualno od njega sprejeti pripombe o enotnih načelih pouka. Tudi še nekatere druge določbe ne ugajajo klerikalni gospodi, in zato hočemo doslovno napisati, kako govori ta nezadovoljna katoliška gospoda v »Slov. Učitelju«, oziroma tudi v »Slovincu« z dne 22. januarja t. l.:

»Znano je, da so imeli doslej dušni pastirji, ki so hkrati kateheti na šolah, med učiteljskim objemom neko izjemno stališče. (Haha, to vendar priznavajo! Opomb. ured.) Glede učnih ur so se dogovorili z vodjem šole, (ali izpolnovali jih niso! Opomb. ured.) konferenc se udeleževati niso bili dolžni in glede verskega pouka so bili podložni le svojim duhovnim predstojnikom. A novi učni red je tu marsikaj izpremenil. § 134., določa, da se mora katoliški katehet podvreči nadzorstvu šolskega vodje, da mora eventualno od njega sprejeti pripombe »o enotnih načelih pouka,« ki so bila pri učiteljski konferenci določena in se mora tem določbam ukloniti kakor drugi učitelji. (Grozno! Opomb. ured.) Vsak katehet je odslej dolžan, se udeleževati učiteljske konference; ako ne pride, se mora pri šolskemu vodju opravičiti in navesti vzrok, zakaj ga ni bilo. (To je vnebopijoče. Opomb. ured.) Glasovati sme pa le glede stvari, ki se tičejo njegovega predmeta. — Učne ure za verouk določa šolsko vodstvo sporazumno s cerkveno oblastjo. Katera je ta cerkvena oblast, o tem se učni red ne izraža natančneje. Ali je to župnijski ali dekanjski urad, ali pa celo ordinarijat? Gotovo je le, da se mora katehet odloku šolskega vodstva glede učnih ur ukloniti, pa naj so mu prilične ali pa ne. (To je res grozno za katehete! Opomb. ured.)

Iz teh novih predpisov je razvidno, da že tudi verouk vedno tesneje oklepajo vezi duhomornega birokratizma. Za vsako malenkost bode moral odslej katehet pismene vloge napravljati (Dela se boje! Opomb. uredn.) na šolsko vodstvo: ako se ne udeleži konference, ako ne more v določenih urah poučevati. Po § 144. sme sicer okrajni šolski svet dovoliti, da se katehetje udeležujejo le tistih konferenc, v katerih se vrše posvetovanja, ki njih predmet zadevajo, ali da se izmed veroučiteljev, ako jih več dela na eni šoli, le eden udeležuje vseh konferenc. Torej za take malenkosti je treba posebnih prošenj in posebnih odlokov. — Najmanj pa se strinja z ugledom katehetovim odlok glede nadzorstva veronauka.

§ 2. zakona z dne 25. maja 1868 in prav tako § 5. državnega zakona z dne 14. maja 1869 določata izrečno, da je oskrbovanje, vodstvo in neposredno nadzorstvo verskega pouka prepuščeno cerkvi. In duhovstvo je to svojo pravico tudi vedno branilo. Kakšne razmere pa utegnejo nastati vsled novega učnega reda? Katoliški veroučitelj se mora podvreči nadzorstvu šolskega vodje. (Strašno! Opomb. uredn.) če prav je ta žid ali protestant in mora celo od njega ponižno sprejeti pouk glede svojega postopanja! Pa čeprav takih slučajev pri nas ne bo, ali ni dovolj neumestno, da bodo mladi šolski voditelji in gospodične voditeljice (No, no! Vzdihi uredn.) poučevale stare župnike, ali celo nadzornike veronauka, kako imajo razlagati katekizem in sveto-pisemske zgodbe? Zlasti pri sedanjih napetih razmerah, kakršne vladajo na mnogih krajih med svetnim in duhovnim učiteljstvom, bode ministrska odredba zapore (1) le pomnožila.

Umestno bode, ako se duhovniki o določbah učnega reda na dekanijskih konferencah posvetujejo in sklenejo primerne izjave proti njim. Birokratizem je tisto zlo, čigar gospostvo v šoli je, žal, novi ministrski odlok še utrdil, gotovo ne v korist pouku in vzgoji.«

Na te obupne pritožbe »katoliških veroučiteljev« moramo tudi mi izpregovoriti nekaj besed.

Konstatirati moramo, da tako svobodoljubnih ljudi ni na vsem svetu, kakor je naša katoliška duhovščina, z opombo seveda: sama zase.

Za kaj gre prečastitim pri teh jeremijadah o novem čunem redu? Za nič drugega kakor zato, da bi bili v šoli

ravno tako prosti kakor so v cerkvi. Imeti hočejo same pravice in prav nobenih dolžnosti. Za Boga vendar! Končno menda ni šola zato, da bi imeli duhovniki prvo in zadnjo besedo. Vendar je glavni namen našim šolam po državnem šolskem zakonu pouk in versko-nravna vzgoja ne pa vtepanje molitvic in katekizma v glavo. Ima pa se vršiti vse to po gotovih, priznanih načelih, ki so veljavna za vse učitelje enako, in katehet ni v šoli prav nič več kakor vsak drug posvetni učitelj. Lepa bi bila ta, da bi posvetni učitelj, ki žrtvuje šoli 30 ur na teden, imel manj pravic v šoli kakor veroučitelj, ki poučuje kvečjemu po 5 ur. Duhovna gospoda se bo že morala privaditi temu, da ima v šoli prvo in zadnjo besedo učitelj-voditelj ali učiteljica-voditeljica. Saj ti so vendar samo zato izučeni, in pouk v šolah sodi le v njih stroko. Minili so časi, ko je bil šolski voditelj-duhovnik in ko so posvetni učitelji capljali za njim. Minila je ta doba in nam ni žal po njej vkljub temu, da duhovniki jadikujejo za izgubljenimi pravicami. Iz tega naj-novejšega duhovskega nastopa jasno odseva srednjeveška duhovska vladajočost. To je klic potapljačega, ki se mu je odtrgala zadnja korenina ob bregu.

Tovariše in tovarišice pa opozarjamo na to dejstvo, da si predoče, v kakšne namene hočejo imeti šolo in svetno učiteljstvo. Po drugi strani pa zopet, kako nesmiselne so tiste redke tovarišice in še bolj redki tovariši, ki podpirajo sedanjo duhovsko politiko. Razvidno je dovolj, da duhovščini ni do drugega kakor do poveljstva in vlade v šoli. In gorje nam, če bi se posrečilo tem ljudem priti do najmanjše vlade v šoli!

Jasen zgled dobimo lahko med duhovniki samimi; kjer vlada skrajni terorizem, se mu ne upa nihče ustaviti. Pod tem terorizmom ječe mnogi duhovniki, toda ne upajo se postaviti tej strahovladi v bran, ker bi bili takoj izgubljeni. Mi smo danes v primeri z nekdanjimi učitelji dokaj svobodni in ker je večina učiteljev zrasla v tej dobi, se dobi marsikakega brezbriznika, ki se smeje, če mu spomni kateri tovariš, da je nevarnost zapasti zopet stari duhovski odvisnosti. Takim brezbriznikom in še bolj brezbriznicam kličemo z vso resnobo, naj nekoliko začno premišljati duhovske nakane in želje, katerih eno smo pribili naravnost iz duhovskega lista. To je le ena očitna nakana, skrivši pa jih goje še več. Če pogledamo na politično podnebje naše Avstrije, vidimo marsikaka znamenja, ki nam ne obetajo nič prida. Izmed vseh teh znamenj se najbolj jasno vidi — zakrivljena palica.

Zares, da vsega mi ne moremo odvrniti, ker nam preti z nesrečo, toda mnogo lahko storimo v odvrnenje nezdod. Prva točka je: Naša nerazrušna organizacija in naše društveno delo, potem vsestransko razširjanje izobrazbe in nad vse potrebna — stanovska zavednost. Kdor podpira in izvršuje to, ta pomaga pri naši obrambi.

Končno pa še nekaj značilnega. Ta duhovski protest, kakor smo ga priobčili dobesedno po »Slovcu«, je prinesel prvi »Slovenski Učitelj.« Sklepamo tedaj iz tega sledeče: »Slovenski Učitelj« je bil v začetku glasilo »Slomškove zveze«, ki je hotela veljati za društvo učiteljev. Ta list bi moral še z veseljem pozdraviti, ako novi učni red daje učiteljstvu več veljave in upoštevanja, ne smel bi pa prvi grmeti proti njemu. Ta list je sedaj prišel popolnoma v roke katehetov, kakor dejansko kaže, ker se tako poteza za katehete.

Za učiteljstvo je brez vsakega pomena, ker je izdal njegove interese. Naj zavrže še svoje ime, da mu bo pečat izdajstva vidno pritisnjen na čelo!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca prosinca 1906 K 18.866·20.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Kakšna bo učiteljska pasivna rezistenca?

(Dalje.)

2. Naše bede je kriv klerikalizem.

Že na drugem mestu smo dokazali z dejstvi, kak sovražnik je klerikalizem modernemu šolstvu. Od onega časa, ko mu je bila iztrgana iz rok, ni imela moderna šola pred njim pokoja. Učiteljstvo in šola sta bila neprestano obrekovana v klerikalnem časopisju. Zakaj pa? Povedali smo že, da ne more klerikalizem preboleti udarca, da so mu šole in učiteljstvo vzeli iz rok. Žal mu je konkordatske dobe. To ščuvanje se je vedno množilo, dokler ni prišlo do viška. Učiteljstvo je po časopisih temu oporekalo, branilo svojo čast in svoje poštenje ter zagovarjalo sedanjo šolo. To je pa klerikalizem smatral kot predrzno dejanje, češ, ti nam bodo kaj očitali in se nam postavljali po robu? Učiteljstvo je od nas plačano, ono mora molčati in nam biti pokorno! Čul je svet čudovite modrosti: »Šola je prokletstvo za narod; šole so palače med raztrganimi kmetiški bajtami; rajši razbijemo deželni zbor, kakor bi privolili povišanje plač učiteljstvu; učiteljstvo naj numerira kosti, ako nam bo nasprotno.« Hujskali so po raznih shodih kmete zoper učiteljstvo, kar je bilo vzrok najostrejši polemiki po časopisih. Ob kratkem povedano: klerikalizem je napovedal boj učiteljstvu na življenje in smrt. To ga je tudi sprejelo z lahko in mirno vestjo. »Boj na divje Amonite« je bil naš odgovor, podprt s stvarnimi dejstvi. Naši članki »V ofenzivi« čakajo še do danes odgovora, čeprav so jih izzivali. Vsi doktorji svetega pisma so morali kapitulirati pred ljudskim učiteljstvom, dobro vedoč, koliko orožja imamo v rokah. Dokazali smo: 1. Klerikalizem je star in je nastal iz pohlepnosti za posvetnim imetjem. 2. Klerikalizem je del učeče naše cerkve in rabi njene nauke za dosego svojega namena. Delovanje tega bije naravnost v obraz Kristusovim naukom in učeče cerkve. Njegovo glavno geslo je: Namen posvečuje sredstva. 3. Dokazali smo, da je mednarodni in zato imenuje narodnost poganstvo. 4. Narodnost ima vedno in povsod na jeziku, da ložje vara javno mnenje, da vodi nerazsodno maso za nos. 5. Glavni namen njegovega bojevanja je posvetna nadvlada. Sredstva, ki se jih poslužuje v ta namem, so laž in obrekovanje, podpihovanje in zloraba najsvetejših naukov, cerkve in izpovednice; poveličuje greh za čednost, modrost in zaslužno delo. 6. Klerikalizem nikdar ne dožene svojega namena, ker ne more imeti greh prednosti pred čednostjo.